

Perhosten laskentalinjan lohkokuvausohjeet (päivitty 14.6.2013)

Laskentalinjan jokaisesta lohkoista arvioidaan joukko niitä kuvaavia ominaisuustietoja näiden ohjeiden mukaisesti. Valtaosa kysymyskohdista koskee kaikkia laskentalohkoja, mutta jotkin vain esimerkiksi pientareita tai laitumia. Vastausvaihtoehdot on lueteltu liitteen lopussa, ja niitä voi pitää edessä vastauksia täytettäessä. Valitse monivalinnoissa vain sopivin vaihtoehto. Erityisen tärkeää on vastata tässä tähdellä (*) merkittyihin kohtiin.

Arvioitavien elinympäristötietojen joukkoa karsittiin tuntuvasti toukokuussa 2013. Joukkoon ei lisätty yhtään uutta ominaisuustietoa, eikä aiempiin vastausvaihtoehtoihin tehty mitään muutoksia. Ympäristötiedot arvioidaan siis karsitun ominaisuusjoukon osalta täysin samoin kuin tähänkin asti. Vain arvioitavien kohtien määrä on vähentynyt, ja lomakkeiden ulkoasu muuttunut vastaavasti.

Elinympäristötietoja pyydetään kahdessa osassa:

A) Useimmat lohkojen ominaisuudet (esim. pituus, elinympäristötyyppi, kaltevuus) pysyvät yleensä samana vuodesta toiseen. Jos mahdollista, niin nämä tiedot on annettu valmiiksi esitäytettyinä edellisvuoden kuvauksen perusteella lomakkeen ensimmäisellä sivulla. Tiedot on kuitenkin tarkistettava maastossa. Korjaa mahdolliset muutokset tai virheet suoraan esitäytetyille lomakkeelle.

B) Osa lohkojen ominaisuuksista vaihtelee vuodesta toiseen (esim. mesikasvien yleismäärä, onko niitetty tai laidunnettu). Nämä tiedot arvioidaan siksi joka kesä maastossa.

Laskentalohkojen elinympäristötietoja arvioidaan kolmeen otteeseen kesän aikana:

- 1) mesikasvien yleismäärä kesäkuun lopulla,
- 2) kasvillisuuden korkeus ja mesikasvien yleismäärä heinäkuun lopulla, sekä
- 3) tiedot erilaisista hoitotoimista elo-syyskuussa (tai kesän kuluessa)

Useimpiin kysymyksiin voi vastata minkä tahansa laskentakerran yhteydessä, mutta kirjaa silti ainakin mesikasvitiedot jo kesän aikana. Janne Heliölä antaa tarvittaessa ohjeita lomakkeen täytöstä (janne.heliola@ymparisto.fi, p. 040-0148 654 [työ], 044-3459 606 [koti]).

Linjan yleistiedot (lomakkeen yläalaidassa; täytetään aina)

a. *Arviointivuosi.*

b. *Linjan numero.*

Aineiston tallennuksessa laskentalinjasta käytetty tunnistenumero. Vanhoilla linjoilla näkyy esitäytetyn kuvauslomakkeen yläkulmassa, uusille linjoille annetaan myöhemmin.

c. *Linjan sijaintikunta*

d. *Kylä (tai muu tarkempi paikannimi)*

e. *Lohkokuvauksen tekijän nimi*

f. *Onko linjan laskentareitti **tai** lohkojako muuttunut edellisestä vuodesta?*

Tämä kohta ei koske uusia linjoja. Jos muutoksia on tapahtunut, **merkitse lomakkeelle ”1”** ja kirjaa lyhyesti maastolomakkeen kääntöpuolelle, mitä on muuttunut. Mainitse myös mahdollisista uusista lohkoista. Jos lisää uusia lohkoja tai poistat jonkun vanhoista, **vanhojen lohkojen numerointia ei muuteta.** Anna uusille lohkoille seuraava juokseva numero lohkon sijainnista riippumatta, ja jätä poistamasi lohkon numero jatkossa käyttämättä (eli sen sarake jää laskentalomakkeessa tyhjäksi). Merkitse tekemäsi reittimuutokset myös karttakopiolle ja palauta se lomakkeiden mukana.

A. Lohkojen pysyvän luonteiset, esitetyt tiedot (laskentalohkon leveys on aina 5 m):

*1. *Lohkon pituus:* Metreinä, 10m tarkkuudella. Arvioidaan uusista lohkoista kartalta tai askelin.

*2. *Luontotyyppi:* onko lohko piennarta tai vai ei?

0 = Ei. Laskentareitti kulkee niityn, piha-alueen, metsän tms. **yhtenäisen** alueen halki.

1 = Lohko on piennarta, eli avoin niittymäinen osa on **alle 15 m leveä**. (Ojan- tai pellonreunaa, metsä- tai peltotietä tms. Pientareet ovat useimmiten leveydeltään alle 3 m.)

*3. *Lohkon vallitseva elinympäristötyyppi.*

Valitse sopivin vaihtoehto (vain yksi), vältä vaihtoehtoa Muu. **Jos lohko on piennarta, sen ympäristötyyppi on joko kuiva, tuore tai kostea niitty.** Arvio koskee vain itse piennarta, ei sitä ympäröivää peltoa, metsää tms. Metsätienkin piennar luokitellaan johonkin em. niittyluokista.

Alla on karkeat määritelmät kustakin niittytyypistä ja joitain niille tyyppillisiä kasvilajeja. Laidunniityillä valinta tehdään lähinnä kasvupaikan yleisen kosteuden-kuivuuden perusteella.

Kuiva niitty:

Kasvillisuus paljolti matalaa ja väljää, kukkia on yleensä runsaasti ja heiniä vähemmän. Niitty on usein hiekka- tai moreenimaalla, kuivahko-kuiva ja aurinkoinen. Tyyppillisiä mesikasveja ovat mm. siankärsämö, huopakeltano, ahdekaunokki, mäkitervakko, kissankello ja keltamatara. Heinistä valtalajeina ovat matalahkot, hennot lajit kuten lampaan- ja punanata, nurmiröllä ja tuoksusimake.

Tuore niitty:

Kasvillisuus voi olla korkeaa ja tiheää, elintilasta on pulaa. Valtalajeina ovat useimmiten kookkaat heinät kuten nurmipuntarpää, timotei ja koiranheinä. Kukkiviakin kasveja on paljon, yleisimpinä mm. kärsämöt, valko- ja puna-apila, niittynätkelmä, koiranputki, harakankello, nurmitädyke, paimenmatara, särmäkuisma ja metsäkurjenpolvi. Pitkään hylättynä olleet pellot (>10v.) luetaan yleensä tuoreiksi niityiksi. Tuoreet niityt jäävät harvoin, jos koskaan kevättulvan alle.

Kostea niitty:

Kasvillisuus on useimmiten rehevää ja korkeaa, toisaalta soistuneet kohdat voivat olla sammalten vallassa. Niitty joko jää kevättulvan alle tai rajoittuu puroon tms. vesistöön, joka pitää maaperän ainakin osan kesästä selvästi kosteana. Luokkaan kuuluvat myös rantaluhdat ja soistuneet hylätyt pellot. Yleisiä kukkivia kasveja ovat mm. mesiangervo, rönsyleinikki, luhta- ja rantamatara, ojakellukka, suo-ohdake, ranta-alpi ja rentukka. Tyyppillisiä heiniä ovat mm. nurmilauha sekä viita- ja korpikastikka. Sarat voivat olla runsaita kosteimmilla niityillä ja rantaluhdissa.

Hakkuuaukeat ja taimikkovaiheen metsät luokitellaan kasvupaikkansa ravinteisuuden mukaan johonkin luokista 10-12. Metsän ikää kysytään kysymyksessä 10. Huomaa, että taimikkoa voi olla myös niityllä. Kauan sitten **viljelystä poistettu pelto** luokitellaan niityksi, samoin kuin taimikkovaiheessa oleva metsitetty pelto. Myös hylätty hakamaa luokitellaan niityksi, mikäli puuston keskellä on vielä avoimia kohtia ja niittymäistä kasvillisuutta. Puustoltaan sulkeutuneet **metsälaitumet** luokitellaan metsäksi, mutta laidunnuksesta mainitaan omassa kohdassaan.

Pientareiden ominaisuudet: kysymykset 4. ja 5. koskevat vain piennarlohkoja!

*4. *Pientareen tai suojavyöhykkeen sijainti:* Vältä vaihtoehtoa Muu. Jos piennar rajoittuu <10m leveään ojaan/jokeen, valinta tehdään vastarannan elinympäristön mukaan (pelto, metsä tms.).

5. *Tien pientareet:* Koskee vain lohkoja, jotka ovat tienpiennarta (pientareen sijainti = 3 tai 4). Merkitse näiltä, onko tien toisella puolella peltoa (1) vai metsää (2). Jos viereinen elinympäristö on jotenkin epämääräinen (esim. puoliavointa piha-alue), jätä kohta tyhjäksi.

Metsän ominaisuus

6. *Metsän ikä*: Arvioidaan myös metsään rajoittuvilta piennarlohkoilta.

Lohkon suhde lähiympäristöönsä

7. *Lohkon keskikaltevuus*: Valitse sopivin vaihtoehto.

8. *Rinteen vallitseva suunta*: Muilla kuin tasamaalohkoilla. Valitse osuvin vaihtoehto.

9. *Lohkon avoimuus*: Avoimuutta arvioidaan tässä vain lohkon sisällä, huomioimatta ympäröiviä elinympäristöjä. Valitse sopivin vaihtoehto.

10. *Lohkon tuulisuus*: Tuulisuuteen vaikuttavat lohkon sisäinen avoimuus ja ympäristön yleinen avoimuus, huomioi molemmat. Valitse sopivin vaihtoehto.

B. Lohkon vuosittain arvioitavat ominaisuudet

*11. Kasvillisuuden keskikorkeus (cm) heinäkuun lopulla, noin 10 cm tarkkuudella.

Mesikasvien yleisrunsaus lohkon alueella

*12. *Kukkivien mesikasvien yleisrunsaus kesäkuun loppupuoliskolla (0-4)*

*13. *Kukkivien mesikasvien yleisrunsaus heinäkuun loppupuoliskolla (0-4)*.

Piennarlohkoilla arvioidaan vain itse piennaraluetta; ympäröivää peltoa, metsää tms. ei huomioida.

Lohkon alueella tehdyt hoitotoimet

*14. *Oliko lohko laidunnuksessa laskentavuoden aikana?* Jos oli, niin merkitse myös seuraavaan...

15. *Laidunnuksen alku- ja loppumisaika*, arvioituna edes viikon tai kuukauden tarkkuudella.

16. *Laiduneläin*.

17. *Laidunnuspaine*.

*18. *Niitettiinkö lohkoa laskentavuoden aikana?* Piennarlohkoilla tämä ei tarkoita viereisen pellon niittämistä, ainoastaan itse piennaraluetta.

19. *Niittoajasta* edes karkea arvio (heinäkuussa = 7, tms.).

20. *Korjattiinko niitetty kasvillisuus pois?*

Muut toimenpiteet (merkataan tallennuslomakkeelle arvolla 1)

21. *Ojan peruskunnostus* on yleisintä maanmuokkausta; pientareiden osalta ei siis huomioida rajautuvan pellon normaalia muokkausta. Muuta muokkausta voi aiheutua esim. rakennustoimista.

22. *Vesakonraivausta* tehdään sitäkin yleisimmin tien- ja pellonpientareilla, mutta myös niitty- ja joutomaalaikuilla.

23. *Avohakkuu* vaikuttaa suuresti siihen rajautuvan pellon- tai tienreunan perhosiin. Merkitään toki myös aidosti metsän sisällä kulkevalla lohkoilla, jos ympäröivä metsä avohakataan.

Viereisen pellon viljelykasvi merkitään lohkon rajautuessa peltoon ainakin toiselta puolelta.

24. *Viljelykasvi* sillä puolen ojaa, jota pitkin lohko (yleensä) lasketaan.

25. *Viljelykasvi* ojan vastakkaisella puolella, sikäli kun lohko kulkee peltojen välissä.

A. Pysyvän luonteisten lohkotietojen vastausvaihtoehdot:

1. Lohkon pituus metreinä

2. Luontotyyppi; onko lohko piennarta?

0 = Ei

1 = Lohko on pellon, tien tms. piennar
(leveys < 15m)

3. Lohkon elinympäristötyyppi:

Valitse paras vaihtoehto (pientareilla 1, 3 tai 4).

1 = Kuiva niitty eli keto

2 = Kallioketo (pääosin kalliolla oleva keto)

3 = Tuore niitty

4 = Kosteaa niitty

5 = Puutarha / pihapiiri

6 = Kesantopelto (ei pysyvästi pois viljelystä)

7 = Kylvönurmi (usein laiturilla)

8 = Viljelty pelto

9 = Kallio (kalliokedot erikseen)

10 = Kuiva kangasmetsä

11 = Tuore kangasmetsä

12 = Lehto - lehtomainen kangasmetsä

13 = Muu (tarkenna Lisätiedoissa sanallisesti)

4. Pientareen sijainti:

1 = Kahden pellon välissä

2 = Pellon ja metsän välissä

3 = Tien ja pellon välissä *

4 = Tien ja metsän välissä *

5 = Pellon ja järven/joen välissä

6 = Muu (tai epämääräinen)

5. * Tien toisella puolella (ks. edellinen kohta)

1 = Peltoa

2 = Metsää

6. Metsän ikä, myös pientareeseen rajoittuvan:

1 = 0-5 v, lähes avoin taimikko

2 = 6-20 v, puoliavointa nuorta metsää

3 = >20 v, sulkeutunut metsä

7. Lohkon keskikaltevuus:

0 = Tasamaa

1 = Loiva rinne

2 = Melko jyrkkä rinne

3 = Jyrkkä rinne

8. Rinteen vallitseva suunta:

1 = Pohjoinen

2 = Itä

3 = Länsi

4 = Etelä

9. Lohkon avoimuus:

1 = Avoin, pensaatt ja puut puuttuvat täysin

2 = Avoin, vain yksittäisiä puita ja pensaita

3 = Pääosin avoin, pienialaisia puu- ja pensasryhmiä (tai nuori ja matala taimikko)

4 = Puolisulkeutunut, paljolti osan päivää puiden tai pensaiden varjossa, silti laajalti osan päivää auringossakin

5 = Sulkeutunut, pääosin puuston tai pensaiden peittävä

10. Lohkon tuulisuus:

0 = Kaikkiin suuntiin hyvin tuulelta suojainen

1 = Melko suojainen

2 = Melko tuulinen, avoin ainakin 2 suuntaan

3 = Hyvin tuulinen, kaikkiin suuntiin tuulelta altis

B. Vuosittain arvioitavien lohkotietojen vastausvaihtoehdot:

11. Kasvillisuuden arvioitu keskimääräinen korkeus heinäkuun lopulla (**cm**):

- 0 = Ei lainkaan
- 1 = Vähän
- 2 = Kohtalaisesti
- 3 = Melko runsaasti
- 4 = Runsaasti kukkivia mesikasveja

13. Kukkivien mesikasvien yleisrunsaus heinäkuun lopulla (kuten edellä)

14. Laidunnettiinko lohkoa laskentavuonna?

- 0 = Ei
- 1 = Kyllä

15. Laidunnusaika, edes viikot tai kuukaudet:

16. Laiduneläin:

- 1 = Lehmä
- 2 = Hevonen
- 3 = Lammas
- 4 = Muu

17. Laidunnuspaine:

- 1 = Alhainen ("alilaidunnus", osin syömättä)
- 2 = Voimakas ("normaali" laidunnus)
- 3 = Erittäin voimakas ("ylilaidunnus", maata paljastunut)

18. Niitettiinkö lohkoa laskentavuonna?

- 0 = Ei
- 1 = Kyllä

19. Niiton (arvioitu) ajankohta (viikko tai kk):

20. Korjattiinko niitetty kasvillisuus pois?

- 0 = Ei
- 1 = Kyllä

Merkkaa **arvolla 1** lohkokolla laskentavuonna tehdyt toimenpiteet:

- 21. Ojan perkaus tms. maanmuokkaus
- 22. Vesakonraivaus
- 23. Avohakkuu (myös pientareen vieressä)

Viljelykasvi laskentalohkon rajoittuessa peltoon:

24. Viereisellä pellolla:

25. Ojan vastakkaisella puolella:

- 1 = Viljat (**tai myrkytetty- / avokesanto**)
- 2 = Heinä, apila tms. rehukasvi
- 3 = Rypsi tai rapsi
- 4 = Juures- , vihannes- tms. pelto
- 5 = **Monivuotinen viherkesanto** (tai tilapäisesti viljelemätön pelto)

